



**Müellif:** Küçük Hamdi

**Dergi:** Beyânülhak

**Tarih:** 23 Ramazan 1326

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَنْزَلَ عَلَیْنَا الْقُرْاٰنَ الْعَرَبِیَّ الْعَلِیْمَ الَّذِیْ عَلَّمَ عَلٰی اُمَّةٍ مِّنْ اُمَّةٍ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ عَلَّمَ عَلٰی اُمَّةٍ مِّنْ اُمَّةٍ

Dîn-i İslâm'da tahsîl-i meârif herkes için vâcibât-ı umûrdandır. Evvel vâcip ise marifetullâhtır. Allâh'ı; o Vâcibu'l-vücûd'u, o Hayy-ı Allâm-ı Kadîr'i, o Hâlık-ı Mürîd-i Basîr'i bilmek; bu âlem-i kevn ve fesâdda müşâhede-i ayâniyye ile mümkün veya mutâd olamayıp yalnız nazar ve istidlâl sûretine vâbeste bulunduğundan nazar fî marifetullâhta mukaddime-i vâcib-i mutlak olarak vâcibât-ı İslâm'dan ma'dûd olmuştur.

Derecât-ı ilim ve kemâlde mütefâvit olan efrâd-ı beşerden her birisi nazar fî marifetullâh husûsunda "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَنْزَلَ عَلَیْنَا الْقُرْاٰنَ الْعَرَبِیَّ الْعَلِیْمَ الَّذِیْ عَلَّمَ عَلٰی اُمَّةٍ مِّنْ اُمَّةٍ" fehvâsınca kendine göre bir idrâk, bir istidlâl-i mahsûs ile mükelleftir. Binâenaleyh nazar fî marifetullâh binlerce turuk-i marifete inkisâm edip meârif-i beşeriyenin her nev'ine cihet-i taalluku bulunduğundan kâinatta ilim itlâk olunabilen her şeyin meârif-i İslâmiyye idâdına girmesi iktizâ etmiştir.

Kudretullâh âlemi öyle bir nizâm-ı mükemmel üzere tertîp ve tekvîn eylemiştir ki hâl-i ibtidâide bulunan bir âkil, kemâlât-ı beşeriyede kat'-ı merâhil eden bir hakîm-i zûfünûn da ondan Vücûd-ı Bârî'ye istidlâl edebilir. Hülâsası ise kâinât ve havâssını mümkün mertebe bilip her zerrenin bir müessirden müteessir olduğunu anlayarak -bir makâleden muharririnin vücûd ve derece-i iktidârını anlamak kabîlinden- suver-i muhtelifle ile eserden müessire istidlâl eylemek ve o müessirin âsârı arasına hulûl edemeyeceğini ve herhâlde âsârından istiğnâ-yı tâm üzere bulunduğunu tasdîk ve iz'ân edebilmektir.

Bundan dolayıdır ki fânûs-ı hidâyet-i İslâmiyân olan Kur'ân-ı Azîmü's-şân birçok âyâtında "kâinatta ve ondaki nizâm-ı bedî'e bakarak semâvât ve arzın ve beyenlerindeki mevcûdât-ı zâhire ve bâtinenin abes ve oyuncak kabîlinden olmayıp cümlesinin bir gâyet, bir netîce-i hikmete ve bir Hâlık-ı Hakîm-i müte'âle müstenid bulunduğunu ve erbâb-ı idrâkin o Hakîm-i müte'âlin emir ve nehyine, mücâzât ve mükâfâtına îmân ve itikâd ederek ona göre amel etmeleri iktizâ edeceğini" her âkile talim ve beyân buyuruyor. Ve hükm-i tabîatı ile shevât-ı nefsâniyyesine zebûn, sevkiyyât-ı behîmiyyesine mağlûp olarak mahkûm-ı gaflet ve şekâvet





Yunan ile peyrevleri nizâm-ı âlemin yani tekâmülün ezeliyetine zâhib olmuşlar fakat başka bir sûretle vücûb, imkân, imtinâ' mefhûmlarını mevcûdât-ı âleme tatbîk ile ispât-ı vâcibi kat'î bulmuşlardır.

Mütekellimîn-i İslâmiyye, eski yeni diğer erbâb-ı hikmet tekâmülün ezeliyetine kâil olamadıklarından âlemin bir mebde-i zamânîye rucû'unda ittifâk etmişlerdir. Şu kadar var ki mebde-i mezkûr mütekellimîne göre sıfır mertebesi tabî'yyûna göre mertebe-i eczâ olan vâhid mertebesidir.

Bu mertebede mâdde ve kuvvetler yani mevcûdât ve havâssı son derece münhal olurlar. Tekâmül ile hâsıl ettikleri nizâmın hepsinden tecerrüd ederler. Besâtetin son mertebesini bulurlar. Kuvvetler, arazlar ya büsbütün mahvolup nikât-ı hendesiyye gibi tûlen ve arzen ve 'umkan hiçbir kemmiyeti hâiz olmayan mâddelere râci olurlar -mütekellimîn-i ehl-i sünnet mezhebi- veya mâddeler büsbütün kuvvetlere, arazlara inhilâl ve inkılâp ederek mahvolur, yalnız arazlar kalır -mütekelliminden Dirâr ve Neccar ile bazı hükemâ-yı hâzıra mezhebi- veya hem mâdde ve hem kuvvet birer mertebe-i besâtette bulunur -bazı hükemâ mezhebi-. Bu mertebeye ilm-i kelâm eczâ-yı mütemâsile devri itlâk eder. Ve burada tabîatın müessir olamayacağı ve el-ân tesîr ve teessür içinde hâlden hâle, kalıptan kalıba geçerek acz ve ihtiyâcını gösterip duran mâdde ve kuvvetlere ezeliyet verilemeyeceğini güzelce irâ'e ve ispât ederek sıfır mertebesinin lüzûmuna ve Vâcibu'l-vücûd'un vücûduna kat'iyen hükmeder.

Akıl ve fennin bi'l-ittifâk kâil oldukları eczâ devrini âlemin fâil-i müessir-i kadîmi tanımak ve ilm-i zarûrî ile sâbit olan Sâni'-i âlemi âlem içinde taharrî ederek zimâm-ı kâinâtı eczâ-yı lâ tetecezzânın yed-i idâresine tevdi' etmek belâhetini ilk önce kabul eden rûy-i zemînde ilk önce hükemâ unvânıyla meydâna çıkmış hâl-i ibtidâide eski bir felsefe erbâbıdır.

Bu felsefeye göre zerrât-ı mâddiyye kâinâtın fâil-i mutlakı itikâd edilmiş, bu ise zerrât-ı mezkûreyi bir fasîle-i nebâtiyyeye bile fâil-i müstakil addetmeyi bir türlü kabûl edemeyen erbâb-ı ukûl nezdinde asırlardan beri âdetâ cinnet telakkî edilmiştir.

Ve güya bazı kûtah-bînân nazarında dekâik-i fenniyye bu felsefenin isâbetini keşfetmiş ve bu sûretle tabîatın hâkimiyetini kabul edivermiş. Ne kadar cehâlet, ne kadar belâhet? Dekâik-i fûnûna ne büyük iftirâdır.



Fen ne kadar terakkî etmiş olsa menâzır-ı âdiyyesi akıllara hayret veren kâinâtı, bu hasâis-i acîbeyi ehemmiyetten ıskât edemez. Belki onun yek nazarda bilinemeyen nice nice dekâik-i hafiyyesini keşf ve ispât ederek nizâm-ı âlemin azametini ve müessirinin kudret ve ceberûtunu müşâhede mertebesine getirir. Ve her keşfinde:

□□□□ □□ □□ □□□□□□ □□□□ □□ □□□□□

□□□□□ □□□ □□ □□□□□□ □□□ □□ □□□□□

dedirir.

Fünûnun medârı havâss-i hams olduğu cihetle hizmeti gâyetü'l-gâye tabakâtıyla arzı, târîh-i tabîisiyle muhteviyâtını, hikmetiyle havâss-ı ecsâmını, heyetiyle heyet-i umûmiyye-i kâinâtı, makinesiyle revâbitını, kimyasıyla terkîbâtını keşfedip bundan ilerisini altıncı bir kuvvetin, hâl-i hâzır itibârıyla muhâkemât-ı akliyyenin tedkîkine havâle ederek ilâhiyyât ulûmunun lüzûmunu göstermekten ibârettir.

Bunun içindir ki âşinâ-yı fünûn olan erbâb-ı ukûl, eczâ devrinde fenni bırakarak ikiye ayrılmıştır. Bir kısmının aklına itimâdı var, bir kısmının yoktur.

Aklına itimâdı olmayanlar eczâ üzerinde tecrübeye vâsita olacak bir âlet buluncaya kadar ileriye gitmemeyi tensîp etmiş, aklına itimâdı olanlar da yine ikiye ayrılmıştır.

Birisi muhâkemât-ı akliyyesini kânun-ı tekâmülden, muhît-i tabîattan hârice çıkarmayıp her aradığını kâinât içinde bulmayı azmetmiş ve imkân-ı zâtîyi imkân-ı vukû'den fark edemeyerek, birçok mümkinâta muhâl ve birçok muhâlâta mümkün nazarıyla bakarak ve bir ilm-i müdevvene istinâd etmeyerek nazariyâtı faraziyât, faraziyâtı nazariyât zannetmiş gitmiştir.

Telâtumuyla şu'ûnun ne behrever hükemâ?

Mücâdelât-ı funûnunda gark olup gitti.

Kısm-ı sânisî kânun-ı tekâmülün taht-ı taallukunda hâlden hâle, kalıptan kalıba ifrâğ edilen silsile-i mevcûdâtın âfâkından enfüsüne, ecrâmından zerrâtına kadar cümlesinin taht-ı



teessürde bulunması delâletiyle kendilerinin vücûd ve ademlerinde kâfi olmayacaklarını iz'ân ederek teessür ve tezâyüd ve tenâkusu, hiçbir türlü tahavvülü kabul etmeyen ve heyet-i umûmiyye-i kâinâtın her noktasındaki serâir-i intizâmı, hafî ve celî hikemiyyâtı bitamâmiha bilen bir Hâlık-ı Vâcibu'l-vücûd'a muhtâç idiğini ispât ve itikâd etmişler, bunlar da iki kısma ayrılmışlardır.

Bir kısmı o Hâlık-ı Vâcibu'l-vücûd'un kitâb-ı mükevvenâtından başka bir kitâb-ı ulûhiyyetine kâil olmayıp netâic-i ilmiyyelerini hep kâinâttan istinbât edebildiklerine hasrederek me'haz-ı feyzlerini bir derece tahdîd ve kuvve-i âkilelerine haddinden ziyâde itimâd etmek istemişler ve bu sûretle serâir-i ezeliyet ve ebediyette körü körüne birçok hükümler vererek had-nâşinâslik eylemişlerdir. Bunlar hükemâ-yı ilâhiyyündür ki ulemâ-yı İslâm beyninde öteden beri felsefe tabiri bu meslek nazariyâtında mustalah olduğu için felâsife; tezkiyesi bozuk tanınmıştır. Diğeri ise evvelâ Cenâb-ı Vâcibu'l-vücûd'un kitâb-ı kâinâtını lüzûmu kadar ba'de't-tedkîk kitâb-ı hitâbından istifâde eylemişlerdir ki bunlar muhakkikîn-i ulemâ-ı İslâm'dırlar. Bu mesleği de kendilerine Kur'ân-ı Azîmü's-şân talim eylemiştir.

[2] ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰

[3] ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰

[4] ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰

Mâ ba'di var.

**Hazırlayan:** Süleyman Arif Aslan

**Editör:** Furkan Yalçınkaya

**Link:** [https://isamveri.org/pdfosm/D00524/1324\\_3/1324\\_3\\_KUCUKH.pdf](https://isamveri.org/pdfosm/D00524/1324_3/1324_3_KUCUKH.pdf)